

Tytuł: Empatia w tworzeniu prawa. Potencjał Teatru Legislacyjnego

Powody podjęcia proponowanej tematyki badawczej:

Różnorodność, wielokulturowość i rosnąca stratyfikacja społeczna skutkują pluralizmem wartości, które muszą współistnieć. Wartości te zasługują na wzajemne zauważenie i uznanie. Oczekiwania te spotykają się z widoczną segmentacją społeczną, przewagą jednych nad drugimi, „stronniczą” polityką popartą narracją polityczną i medialną skierowaną do społeczeństwa bez świadomości prawnej i postaw obywatelskich. Wszystkie te czynniki powodują, że zawsze istnieje grupa ludzi w jakimś rodzaju ucisku. Ucisk ten, opresja, może mieć różne znaczenia, od braku umiejętności do obrony swoich interesów za pomocą prawa, poprzez znajdowanie się po niewłaściwej stronie „politycznej barykady” czy bycie członkiem mniejszości. Skłania to do poszukiwania metod, które pozwalają przyjąć perspektywę innych lub pozwalających „innym” mówić za siebie oraz uczestniczyć w tworzeniu rzeczywistości w znaczący sposób - to znaczy z mierzalnym poziomem wpływu, np. poprzez przekształcenie oczekiwań w normy prawne. Teatr Legislacyjny (LT) wydaje się być metodą potrzebną w opisywanych okolicznościach i umożliwiającą zarówno rozwijanie empatii poznawczej (przyjmowanie perspektywy), jak i wzmacnianie pozycji uciśnionych. Potrzeba uczynienia prawa bardziej dostępnym, dla uciśnionych, a także potrzeba zrozumienia ich sytuacji przez tych, którzy nie doświadczają takich trudności w celu poszukiwania konsensualnych rozwiązań, staje się coraz bardziej widoczna. Zaproponowana przez A. Boalę koncepcja LT zakłada wykorzystanie Teatru Forum (FT) do tworzenia (poprzez aktywny udział w spektaklu i zmianę jego fabuły - interwencje) propozycji zmian prawa. Praktykę tę można zastosować np. na etapie pre-legislacyjnym. Propozycja skutkuje spisaniem konkretnej propozycji zmian lub działań i „przełożeniem” jej na prawo - język prawniczy, przez tzw. komórkę metabolizującą i potencjalnie uchwaleniem, nowelizacją lub uchynieniem przepisów.

Cele projektu:

Celem proponowanego projektu jest ocena: (1) w jakich warunkach praktyka LT, zaproponowana przez A.Boal’a, może być narzędziem tworzenia prawa uwzględniającego zarówno różnorodność społeczną, jak i jej konsekwencje poprzez przyjęcie perspektywy innych (empatii), (2) jaka jest rola empatii w tym procesie oraz (3) czy we współczesnych społeczeństwach powinna ona utrzymać, swój emancypacyjny, sprawiedliwosciowy charakter, czy też stać się narzędziem dialogu pomimo teoretycznej sprzeczności interesów. Pytanie, oparte zarówno na doświadczeniach A. Boal’a, jak i obecnym, choć ograniczonym, zastosowaniu tej metody w różnych częściach świata, brzmi, czy TL może wspierać empatię poznawczą, a przy odpowiednich ramach prawnych może umożliwić udział obywateli, szczególnie znajdujących się w niekorzystnej sytuacji i ich współpracę z decydentami w celu stworzenia lepszych regulacji, w kwestiach o szczególnym znaczeniu społecznym? W przypadku badań nad LT przyjęcie pogłębionej perspektywy prawnej nie miało jeszcze miejsca. Projekt ma na celu przynajmniej częściowe wypełnienie tej luki.

Opis badań oraz najważniejsze spodziewane efekty:

Planowane są dwa rodzaje badań - teoretyczne - które poprzez krytyczną analizę literatury pozwolą na zrozumienie TL A. Boalę i ocenić obecne, ograniczone zastosowanie praktyki. Głównym celem jest zbadanie legislacyjnego potencjału metody poprzez odwołanie do teorii prawa. Część teoretyczna projektu polegać będzie także na stworzeniu przez PI uniwersalnego modelu TL. Stworzenie modelu wsparte będzie badaniami empirycznymi (wywiadami pogłębionymi z praktykami i ekspertami). Projekt zakłada również weryfikację przydatności zaproponowanego modelu dzięki dodatkowym badaniom empirycznym - skupionych wokół głównego aspektu projektu: empatii. Po przygotowaniu spektaklu LT nastąpi jego inscenizacja. Przy pomocy przygotowanego narzędzia badawczego (ankiety) oceniony zostanie wpływ udziału w spektaklu na chęć akceptacji takich propozycji zmian prawa, które uwzględniają perspektywy / potrzeby innych, wypracowane w procesie TL. Badanie oceni również, czy aktywny udział (interwencja) w różnych częściach spektaklu LT wpływa na uczestników bardziej niż tylko obserwowanie. Projekt pozwoli nie tylko na osadzenie LT w ramach teorii prawa i legislacji oraz weryfikację twierdzeń o jego użyteczności jako narzędzia partycypacji. Dostarczy także informacji na temat możliwej roli empatii w stanowieniu prawa. Wzbogaci dziedzinę socjologii prawa rozważaniami na temat: roli teatru dla zagadnienia responsywności prawa, oraz szerzej dla praktyki prawniczej w ramach badań nad prawem i teatrem, czy teatralną jusryprudencją. Badania umożliwią także refleksję na temat możliwej roli LT we współczesnych społeczeństwach nie tylko jako sposobu na przywrócenie sprawiedliwości, ale także jako mechanizmu ułatwienia dialogu w ramach typowych w demokracji napięć związanych ze sprzecznymi interesami stron.